

ALUEELLISEN KÄYTTÖOIKEUSSOPIMUKSEN YLEISET EHDOT, KAUPUNKILIIKENNE

Näitä yleisiä ehtoja noudatetaan tehtäessä alueellisia kaupunkiliikenteen linja-autoliikenteen käyttöoikeussopimuksia Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen joukkoliikenteen toimivaltaisena viranomaisena (jäljempänä tilaaja) ja liikenteenharjoittajan välillä. Käyttöoikeussopimukseen sovelletaan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 1370/2007 (palvelusopimusasetus) ja joukkoliikennelakia (869/2009) ja muuta voimassa olevaa lainsäädäntöä sekä tarjouspyynnön liitteitä. Soveltamisjärjestys on seuraava:

1. Palvelusopimusasetus
2. Joukkoliikennelaki (869/2009)
3. Muu voimassa oleva lainsäädäntö
4. Alueellisen käyttöoikeussopimuksen yleiset ehdot
5. Tarjouspyynnön muut liitteet

Nämä ehdot liitetään osaksi erikseen tehtävää alueellista käyttöoikeussopimusta.

1. Käyttöoikeus

Käyttöoikeudella tarkoitetaan oikeutta ja velvollisuutta julkisen liikenteen hoitamiseen erikseen määritellyllä osalla julkisen liikenteen verkkoa. Liikenteenharjoittaja saa tästä korvauksena matkustuksesta kertyvät lipputulot ja muut mahdolliset myyntitulot sekä lisäksi käyttöoikeussopimuksen mukaisen matkustajanousujen määrään perustuvan korvauksen.

Liikenteenharjoittaja vastaa liikenteen kustannuksista sekä palveluiden suunnittelusta ja markkinoinnista siten kuin kohdissa 6 ja 14 on tarkemmin todettu.

Tilajalla on oikeus hankkia alueen läpi kulkevaa, sinne muualta saapuvaa tai sieltä muuante lähtevää liikennettä reittikohtaisin käyttöoikeussopimuksin ilman että sen katsotaan loukkaavan alueellista käyttöoikeussopimusta.

2. Julkisen palvelun velvoite

Liikenteenharjoittaja sitoutuu liikennöimään käyttöoikeussopimuksen mukaista liikennettä tilaajan vahvistamien julkisen liikenteen palvelutasoa koskevien määritysten mukaisesti ja siten kuin käyttöoikeussopimuksessa ja siihen liitetyissä asiakirjoissa on todettu.

Liikenteenharjoittaja sitoutuu toteuttamaan liikennetarjonnan siten, että kaikki matkustajat saavat paikan linja-autoissa voimassa olevien säädösten mukaisesti. Liikenteenharjoittaja varautuu myös liikennehäiriöihin sekä poikkeuksellisiin matkustajamääriin pitämällä yllä riittävän valmiuden vara-autojen asettamiseksi liikenteeseen.

3. Lipputulot, matkalippujen hinnat ja lipputulojen ilmoittaminen

Tilaaja esittää tarjouspyynnön liitteenä tarjouskilpailun kohteita koskevan senhetkisen liikenteen lipputulot. Tarjoajan tulee tarjoustaan tehdessään ottaa huomioon, että ilmoitetut tulot sisältävät myös kunnan lipputuen, jota kilpailutettavassa liikenteessä ei enää jatkossa ole, sekä Oy Matkahuolto Ab:n valtakunnallisilla matkalipuilla tehdyistä matkoista saadut tulot.

Lippujen clearing- eli selvityspalkkiosta vastaa tilaaja.

Tilaaja vahvistaa käyttöoikeussopimuksen mukaisessa liikenteessä käytettävät lippu- ja maksujärjestelmät, matkalippujen hinnat ja myyntiehdot, jotka on esitetty tarjouspyynnön liitteessä 7.

Liikenteenharjoittaja ilmoittaa saamansa matkalipputulot ja matkojen jakauman lipputuotteittain kuukausittain tilaajalle tai tämän osoittamalle taholle, ellei tilaaja saa näitä tietoja suoraan clearing-järjestelmästä.

4. Liikenteen hoidosta maksettava korvaus ja muut tulot

Tilaaja maksaa liikennöintivelvoitteen hoitamisesta liikenteenharjoittajalle käyttöoikeussopimuksen mukaista korvausta. Korvaus sisältää henkilökuljetuksille säädetyn arvonlisäveron. Arvonlisäveron mahdollinen muutos otetaan huomioon korvauksessa muutoksen voimaantulosta lukien. Korvaus suoritetaan seuraavan kuukauden 24. päivänä edellyttäen, että liikenteenharjoittaja on tallentanut ja toimittanut tilaajalle kohdassa 9 mainitun yhteenvedon edellisen kuukauden ajamattomista lähdöistä kuun 6. päivään mennessä sekä kohdassa 16 mainitut matkustajalaskenta- ja lipputulotiedot.

Viivästyskorko on korkolain mukainen. Mikäli korvauksen maksu viivästyy tilaajaa koskevan lakon, työsulun tai niihin verrattavan työtaistelutoimenpiteen johdosta, ei viivästyskorkoa makseta eikä mahdollisesti aiheutuvia vahinkoja korvata.

Liikenteenharjoittajalle mahdollisen viranomaisen lippu- ja maksujärjestelmän aikana ja sen viiveaikana maksettava korvaus perustuu eri matkan pituuksille (vyöhykkeille) määriteltyihin

matkustajamääräkohtaisiin korvauksiin (vyöhyketariffi). Nämä korvaukset eivät ole suoraan riippuvaisia matkalippujen asiakashinnoista. Matkustajamääräkohtaisten korvausten perustana on matkustajanousu, jolla tarkoitetaan yhden matkustajan linja-autovuorossa tekemää yhdensuuntaista matkaa, joka on todennettavissa lippu- ja maksujärjestelmästä saatavista tiedoista. Kertalipulla tehtävä vaihtomatka katsotaan erilliseksi matkustajanousuksi, josta maksetaan nousukorvaus.

Jäljempänä kohdassa 13 mainituista liikennöitsijän omilla lipuilla tehdyistä matkoista tilaaja ei maksa em. matkustajamääräkohtaista korvausta.

Liikenteenharjoittajan saama nousukorvaus viiveajan lipputuotteilla sekä mahdollisilla viranomaisen lipputuotteilla tehdyistä matkoista maksetaan kuukausittain jälkikäteen vähentämällä matkustajanousuihin perustuvasta kuukausikorvauksesta liikennöitsijän matkustajilta käteismaksuina keräämät lipputulot tilaajan määrittelemistä ja hinnoittelemista lipputuotteista. Käteismaksutulot liikenteenharjoittaja saa pitää itsellään osana kokonaiskorvausta.

Liikenteenharjoittaja saa kuljettaa rahtia ja pitää rahdin kuljettamisesta saatavat tulot. Liikenteenharjoittaja saa myös kaikki itse hankkimansa mainos- ja muut myyntitulot.

Liikenteenharjoittajan tulee ilmoittaa tilaajalle tilinumeronsa korvauksen maksamista varten. Tilinumeron muuttumisesta on liikenteenharjoittajan tiedotettava tilaajaa kirjallisesti vähintään 29 kalenteripäivää ennen seuraavan korvauksen maksupäivää.

5. Liikenteen hoidosta maksettavan korvauksen tarkistaminen

Korvaushintoja tarkistetaan siten, että korvaus sidotaan tammikuun 2014 indeksiin soveltaen Tilastokeskuksen linja-autoliikenteen kaupunkiliikenteen indeksin muutosta. Tämän jälkeen arvonlisäverotonta korvausta tarkistetaan kerran kuukaudessa edellä mainitun indeksin muutoksen perusteella täysimääräisesti.

Jos kustannustaso sopimuskauden aikana muuttuu sopijapuolista riippumattomista syistä oleellisesti ennalta arvaamattomalla tavalla ja siten, että se ei tule huomioiduksi linja-autoliikenteen kustannusindeksissä, neuvotellaan liikenteenharjoittajalle maksettavan korvauksen tarkistamisesta tilaajan toimialueella toimivien liikenteenharjoittajien kanssa. Tarkistustarpeen arvioimisen lähtökohdana on linja-autoliikenteen kokonaisindeksin muutos.

Jos tilaaja päättää muuttaa matkalippujen hintoja merkittävästi niin, että sillä on merkittävää vaikutusta matkustajamääriin ja siten liikenteenharjoittajan saamiin tuloihin, neuvottelevat sopijapuolet mahdollisesta tarkistuksesta liikenteenharjoittajalle maksettaviin korvauksiin.

6. Liikenteen suunnittelu ja liikenteen muutokset

Liikenteenharjoittaja suunnittelee käyttöoikeussopimuksen mukaisen liikenteen reitit ja aikataulut ottaen huomioon tarjouspyynnössä asetetut vaatimukset ja tilaajan vahvistaman julkisen liikenteen palvelutason sekä siirtymäajan sopimusten mukaisen liikenteen.

Sopimuskauden aikana liikenteenharjoittaja voi muuttaa käyttöoikeussopimuksen mukaisen julkisen liikenteensä linjojen reittejä, aikatauluja ja vuorotarjontaa sekä kohdentaa liikennettä paremmin palveluiden kysyntää vastaavaksi ottaen huomioon palvelutasoa koskevat määritykset ja sen, mitä käyttöoikeussopimuksessa on sovittu. Muutoksia ei saa kuitenkaan tehdä ilman tilaajan suostumusta.

Sopijapuolet neuvottelevat liikennepalveluiden muutostarpeista ennen niiden toteuttamista. Liikenteenharjoittaja tekee esityksen suunnittelemistaan muutoksista tilaajalle viimeistään kolme (3) kuukautta ennen niiden toteuttamista.

Muutoksia saa tehdä enintään kolme kertaa vuodessa, vuoden vaihteessa sekä kesä- ja talviaikataulukausien alussa. Perustellusta syystä voi muutoksia tehdä muulloinkin edellyttäen, että liikenteen tilaaja sen hyväksyy.

Muutoksia tehtäessä on otettava huomioon työaikalain, työehtosopimusten ja työsopimusten työaikaa koskevat määräykset.

Liikenteenharjoittajan tulee ilmoittaa liikenteensä reitti-, aikataulu- ja pysäkkimuutokset joukkoliikennelain 57 § 2 momentin mukaisesti tilaajan osoittamaan tietokantaan.

Jos liikenteen toteuttamiseen liittyvät olosuhteet ovat olennaisesti muuttuneet siitä, kun tarjous jätettiin ja sopimus tehtiin, tilaaja voi vähentää palvelutason alueellista vähimmäistarjontaa.

Tilaajalla on myös oikeus vähentää ostettavan liikenteen laajuutta enintään 50 % vuodessa, jos valtion talousarviossa tarkoitukseen varatut määrärahat vähenevät merkittävästi tai käyttöoikeussopimuksen mukaisen liikenteen rahoitukseen osallistuva kunta vähentää rahoitustaan sopimuksen kokonaisrahoituksen kannalta merkittävästi.

Jos tilaajan ilmoittamat tarjouspyynnön laatimiseen liittyvän tausta-aineiston tiedot osoittautuvat sopimuskauden ensimmäisen kuuden (6) kuukauden aikana olennaisesti virheellisiksi, sopijaosapuolet voivat neuvotella sopimuksen mukaisen korvauksen tai palvelutasomäärityksien mukaisen liikennetarjonnan tarkistamisesta vastaamaan todellista tilannetta. Olennaisella tausta-aineiston virheellisyydellä tarkoitetaan arvioidun matkustuksen määrän, matkalipputulosten ja siten liikennöinnistä maksettavien korvausten jäämistä olennaisesti pienemmiksi tai suuremmiksi siten, että virhe vaikuttaa merkittäväällä tavalla liiketoiminnan kannattavuuteen taikka ennalta arvioituihin tilaajan maksamiin korvauksiin.

Jos matkustajamäärät vähenevät olennaisesti sopimuskauden aikana eikä tämän voida katsoa olevan luonteeltaan tilapäistä taikka johtuvan henkilöliikenteelle ominaisista kausivaihteluista, on liikenteenharjoittajan viivytyksettä ilmoitettava tilaajalle haluavansa neuvotella käyttöoikeussopimuksen muutoksista. Tällöin liikenteenharjoittajan on aina toimitettava tilaajalle selvitys matkustajamäärien vähenemisestä. Neuvotteluihin voidaan ryhtyä tilaajan tai liikenteenharjoittajan aloitteesta vain silloin, kun sopimuskauden aikana vallinneissa olosuhteissa on

tapahtunut merkittävästi matkustajamääriin vaikuttanut muutos kuten esimerkiksi koulun tai työpaikkakeskittymän lakkautus. Muut muutokset ja niistä aiheutuvat lipputulojen muutokset kuuluvat liikenteenharjoittajan yrittäjäriskiinkin eivätkä ole peruste sopimusmuutoksille.

Jos tilaaja sopimuskauden aikana päättää täydentää palvelutasoa, sovitaan liikenteenharjoittajalle asetettavasta lisävelvoitteesta ja sen korvaamisesta erikseen. Korvauksen perusteena ovat liikenteenharjoittajan tarjouksessaan antamat linjakilometrin, linjatunnin ja autopäivän yksikköhinnat.

7. Liikennöinnissä käytettävä linja-autokalusto ja liikenteen laatu

Käyttöoikeussopimuksen mukaisessa liikenteessä käytettävien linja-autojen on oltava hyväkuntoisia ja siistejä sekä ominaisuuksiltaan vähintään tarjouspyynnön liitteessä 9 määritellyn mukaisia.

Ominaisuuksiltaan ja tyypiltään muunlaisia linja-autoja saadaan käyttää ainoastaan poikkeuksellisesti ja silloin, kun määritellyn mukaisia linja-autoja ei välttämättömien korjaustöiden tai varaosien saanti- vaikeuksien taikka jostain muusta liikenteenharjoittajasta riippumattomasta syystä ole käytettävissä. Liikenteenharjoittajan tulee kuitenkin ilmoittaa tilaajalle viivytyksettä, jos tällaisia autoja käytetään pitempään kuin kahtena perättäisenä päivänä. Vara-autojen käyttö saa kestää yhtäjaksoisesti enintään viisi kalenteripäivää.

Autot on huollettava niin, että niiden kaikki laitteet toimivat moitteettomasti.

Liikenteenharjoittajan oikeutta ottaa osaa tarjouskilpailuun ei rajoiteta joukkoliikenneluvassa määritellyn automäärän perusteella. Liikenteenharjoittaja voi siten tehdä tarjouksen, vaikka edellytettävä automäärä ylittäisikin liikenteenharjoittajan luvassa vahvistetun määrän. Liikennöintiin varatusta kalustosta on oltava tilaajan lupajärjestelmässä koko automäärän kattavat joukkoliikenneluvat viimeistään neljäntoista (14) päivän kuluessa siitä, kun tilaaja on allekirjoittanut käyttöoikeussopimuksen. Tähän automäärään tulee sisällyttää liikenteenharjoittajan omassa käytössä olevat autot, mahdollisten alihankkijoiden käytössä olevat autot sekä mahdollisesti hankittavat autot, jotka yhdessä on tarkoitettu käyttöoikeussopimuksen mukaisen liikenteen liikennöintiin.

Joukkoliikenneluvalla liikennöivän liikenteenharjoittajan on valvottava joukkoliikennelain (869/2009) mukaisen laatulupauksensa toteutumista sekä noudatettava toiminnassaan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (181/2011) matkustajien oikeuksista linja-autoliikenteessä.

Liikennöinnissä tulee noudattaa työsuojeluun ja noudatettaviin työehtoihin liittyviä velvoitteita.

Liikenteenharjoittaja on velvollinen asettamaan liikenteeseen tilapäisesti vara-autoja, jos matkustajamäärä sitä edellyttää ja jos vara-autot ovat järjestettävissä kohtuullisin kustannuksin. Tilaajalla ei ole velvollisuutta maksaa vara-autojen käytöstä erillistä korvausta. Mikäli tarvetta vara-autojen käyttöön ei enää voida pitää tilapäisenä, on liikenteenharjoittajan neuvoteltava tilaajan kanssa. Mikäli riittävän kaluston hankinnasta ei päästä sopimukseen, on tilaajalla oikeus purkaa sopimus kohdan 19 alakohdan 2 mukaisesti.

Rahtia ei saa kuljettaa matkustajille varatuissa tiloissa.

8. Linja-autonkuljettajat

Asiakaspalvelun tulee olla ystävällistä ja asiallista. Kuljettajan tulee osata palvella matkustajia suomen ja ruotsin kielillä. Matkustajia tulee tarvittaessa neuvoa matkustamiseen liittyvissä asioissa kuten vaihtoyhteyksissä, ja matkustajien saatavilla tulee olla paperisia aikatauluja hintatietoineen. Kuljettajan on välitettävä matkustajien antama palaute liikenteenharjoittajalle, joka välittää sen tilaajalle. Kuljettajan käytössä tulee olla puhelin.

Kuljettajan on ilmoitettava häiriötilanteesta (rikkoutunut auto, 15 minuuttia ylittävä myöhästyminen, yllättävä lisäkaluston tarve tms.) viivytyksettä liikenteenharjoittajalle, jonka on ryhdyttävä välittömiin toimenpiteisiin tilanteen korjaamiseksi. Kuljettajan on tiedotettava matkustajille häiriöstä ja aiheutuneen viivästyksen kestoista. Häiriötilanteissa kuljettajan on tarvittaessa opastettava matkustajia jatkoyhteyden valinnassa.

Aikatauluja on noudatettava täsmällisesti. Aikatauluissa ilmoitetaan arvioidut pysäkkiajat. Tilaaja voi seurata täsmällisyyttä pistokokein.

Kuljettajan on päätepysäkeillä otettava talteen löytötavarat ja huolehdittava auton siisteydestä.

Liikenteenharjoittajan tulee toimittaa tilaajalle ennen liikenteen aloittamista selvitys liikennehenkilökunnan rikostaustan selvittämisestä (Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä 504/2002).

9. Korvauksen vähentäminen ja sanktio

Jos tarjouksen ja palvelutasoa koskevien määrittelyiden ja voimassa olevien aikataulujen mukainen liikenne ei ole toteutunut, eikä tämä ole johtunut tilaajan vastuulla olevista syistä, alennetaan korvausta toteutumattomien lähtöjen määrän perusteella. Laskentaperusteena ovat tällöin ajamattoman liikenteen linjakilometrit, linjatunnit sekä autopäivät ja lisäliikenteelle tarjouksessa ilmoitetut suoritehinnat.

Jos laiminlyönti on toistuvaa eikä synnä ole ylivoimainen este, alennetaan korvausta toteutumattomien lähtöjen määrän osalta kaksinkertaisesti. Tämän lisäksi liikenteenharjoittaja vastaa ajamattomasta liikenteestä mahdollisesti johtuvista vahingonkorvauksista ja korvaavien palveluiden järjestämisestä.

Jos ajamaton lähtö tulee tilaajan tietoon muulla tavoin kuin että liikenteenharjoittaja on siitä ilmoittanut, ja liikenteenharjoittaja on näin laiminlyönyt raportointivelvoitteen, peritään sanktiomaksu tällaisissa tapauksissa kolminkertaisena. Tällöin tilaajan tulee kuitenkin kuulla liikenteenharjoittajaa ennen korvauksen vähentämistä.

Lähtö katsotaan toteutumattomaksi, jos sitä ei ajeta lainkaan sekä jos se lähtee aikataulun mukaisesta lähdöstä etuajassa, yli viisitoista (15) minuuttia myöhässä tai myöhemmin kuin seuraava aikataulun

mukainen lähtö. Tilaajalla ei kuitenkaan ole oikeutta korvauksen vähentämiseen, jos vuoron ajaminen keskeytyy tai lähtö myöhästyy liikenteenharjoittajasta riippumattomasta syystä kuten esimerkiksi jatkoysteiksi turvattaessa, taikka jos vuoron keskeytyksestä tai lähdön myöhästymisestä huolimatta voidaan katsoa olennaisilta osin täyttäneen alkuperäisen tarkoituksensa matkustajille annettavana palveluna.

Liikenteenharjoittaja valvoo vuorojensa liikennöintiä ja toimittaa tilaajalle yhteenvedon ajamattomista, korvaavalla kalustolla ja muilla kuin sopimusasiakirjojen mukaisilla linja-autoilla ajetuista lähdoistä liikennöintiä seuraavan kuukauden 6. päivään mennessä. Kirjallinen yhteenvedo toimitetaan ainoastaan siinä tapauksessa, että liikennöinti on tapahtunut sopimuksesta poikkeavalla tavalla.

Jos liikenteessä käytettävät linja-autot eivät ältään tai muilta ominaisuuksiltaan ole sopimuksen mukaisia, vähennetään kuukausittain maksettavaa korvausta sopimuksen vastaisilla linja-autoilla ajettujen lähtöjen autopäivien määrällä kerrottuna sopimuksen mukaisella autopäivän hinnalla. Mikäli sopimuksesta poikkeavan kaluston käyttö on usein toistuvaa tai se voidaan katsoa jatkuvaksi, tilaajalla on oikeus purkaa sopimus kohdan 19 alakohdan 2 mukaisesti.

Tilaajalla on oikeus käyttää erääntynyttä korvausta sellaisten saataviensa kuittaamiseen liikenteenharjoittajalta, jotka ovat syntyneet alueellisen käyttöoikeussopimuksen järjestämiseen liittyvästä sopimussuhteesta. Tilaajan on viivytyksettä toimitettava liikenteenharjoittajalle erillinen selvitys täysimääräisestä korvauksesta tehdyistä vähennyksistä, pidätyksistä ja kuittauksista.

Mikäli korvauksen vähentämisen perusteet ovat olemassa, mutta liikenteenharjoittajalle ei tarjouksen ja sopimuksen mukaan makseta korvausta, on tilaajalla oikeus purkaa sopimus kohdan 19 alakohdan 2 mukaisesti.

10. Tarjousyhteenliittymät

Liikenteenharjoittajat voivat voimassa olevan kilpailulainsäädännön puitteissa muodostaa tarjousyhteenliittymiä, jotka jättävät yhteisiä tarjouksia kilpailtavana olevasta liikenteestä.

Tarjousyhteenliittymä voidaan muodostaa esimerkiksi silloin, kun yksittäisen liikenteenharjoittajan resurssit, kuten linja-autojen määrä, eivät riitä käyttöoikeuden kohteena olevan liikenteen hoitamiseen (Kilpailulaki 948/2011).

Tarjousyhteenliittymään kuuluvat liikennöitsijät vastaavat yhteisvastuullisesti käyttöoikeussopimuksen mukaisista veloitteista. Tarjousyhteenliittymää kohdellaan itsenäisenä oikeushenkilönä.

Tarjousyhteenliittymä nimeää liikenteestä vastaavan henkilön.

11. Alihankinta

Jos liikennöinnissä käytetään yhtä tai useampaa alihankkijaa, kuuluu vastuu liikenteen hoidosta käyttöoikeussopimuksen tehneelle liikenteenharjoittajalle. Alihankkijat ja muutokset alihankkijoissa

tulee ilmoittaa kirjallisesti tilaajan hyväksyttäväksi ennen muutosta tai alihankinnan aloitusta. Alihankkijan kelpoisuus ratkaistaan samoilla perusteilla kuin varsinaisen liikenteenharjoittajankin kelpoisuus.

Kaikki käyttöoikeussopimuksen velvoitteet, mukaan lukien näiden yleisten ehtojen määräykset, koskevat soveltuvin osin myös alihankkijan liikennöintiä, vaikka alihankkijan ja tilaajan välillä ei olekaan sopimussuhdetta. Tilanteessa, jossa alihankkija menettää kelpoisuutensa henkilöliikenteen harjoittamiseen, liikenteenharjoittaja on velvollinen välittömästi vaihtamaan alihankkijan tai huolehtimaan liikenteestä itse.

Alihankinnan osuuden käyttöoikeussopimuksen mukaisen liikenteen hoitamisesta on oltava alle puolet vuotuisesta liikenteestä linjakilometreillä mitattuna.

12. Matkustajainformaatiojärjestelmä

Liikenteenharjoittaja huolehtii matkalippujen hintoja sekä niiden muutoksia koskevan tiedon tuottamisesta tilaajan osoittamaan tietokantaan.

Liikenteenharjoittaja laatii liikennöintisuunnitelmansa ja tilaajan määritysten perusteella aikataulut ja toimittaa kuukautta ennen liikenteen alkamista aikatauluja, reittejä ja pysäkkejä koskevat tiedot tilaajan osoittamaan tietokantaan. Laiminlyönnistä tai virheellisen tiedon toimittamisesta peritään sanktio samoilla periaatteilla kuin edellä kohdassa 9 on ajamattomien lähtöjen osalta määrätty.

Käyttöoikeussopimuksen mukaisessa liikenteessä liikenteenharjoittaja tallentaa ja päivittää ilman korvausta liikenteen aikataulut ja reitit paitsi omaan lippu- ja maksujärjestelmäänsä myös tilaajan osoittamaan taustajärjestelmään (ns. joukkoliikenteen koontikanta) sekä vastaa tietojen oikeellisuudesta. Tallennettavia tietoja ovat reitti- ja aikataulutiedot. Aikataulutiedot tallennetaan viranomaisen osoittamaan taustajärjestelmään pysäkkikohtaisesti, arvioitujen ohitusaikojen mukaan. Liikenteenharjoittaja saa halutessaan käyttöönsä viranomaisten pysäkkietorekisterien mukaiset pysäkkietiedot tai hän voi käyttää ja ylläpitää omia pysäkkietojaan. Tällöin niihin on kuitenkin tallennettava viranomaisrekisterin mukainen pysäkkitunnus (ID).

Maaseudun reiteillä voi olla osuuksia, joilla merkittyjä pysäkkejä ei ole ja linja-auto on käyttänyt muita vakiintuneita pysähtymispaikkoja. Liikenteenharjoittajan tulee tallentaa arvioidut aikataulutiedot viranomaisen osoittamaan taustajärjestelmään myös näiltä epävirallisilta pysähtymispaikoilta siten, että pysäkkirekistereihin täydennetään tiedot myös käyttöoikeussopimusta koskevista vakiintuneista, maastoon merkitsemättömistä pysähtymispaikoista hyvissä ajoin ennen aikataulutietojen tallentamista.

Liikenteenharjoittaja tallentaa aikataulu- ja reittitiedot omaan järjestelmäänsä hyvissä ajoin ennen liikenteen alkamista tai muutosten voimaantuloa. Vastaavat tiedot tilaajan osoittamaan taustajärjestelmään tulee liikenteenharjoittajan tallentaa tai toimittaa kuukautta ennen liikenteen aloittamista ja aikataulujen voimaantulusta. Myös sopimuskauden aikana tehtävät muutokset on liikenteenharjoittajan tallennettava tai toimitettava tilaajan osoittamaan taustajärjestelmään kuukautta ennen muutosten voimaantulusta. Liikenteenharjoittaja voi toimittaa aikataulu- ja

reittitiedot tilaajalle myös sähköisen rajapinnan kautta Liikenneviraston hyväksymässä standardimuodossa.

13. Matkalippujen myynti

Liikenteenharjoittaja myy käyttöoikeussopimuksen mukaisen lippujärjestelmän matkalippuja linja-autoissa ja mahdollisissa muissa toimipisteissään sen mukaisesti kuin siitä on erikseen sovittu.

Liikenteenharjoittajalla on oikeus myydä linja-autoissa myös omia, itse hinnoittelemiaan tai valtuuttamansa tahon toteuttamia matkalippuja, jos myyntioikeudesta on tilaajan kanssa erikseen sovittu. Näillä lipuilla matkustamisesta ei makseta erikseen nousuperusteista sopimuskorvausta. Liikenteenharjoittajan tulee toimittaa tilaajalle tällaisten lipputuotteiden kuvaukset, ehdot ja hinnat ennen sopimuksen mukaisen liikenteen alkamista sekä aina ennen niihin tehtäviä muutoksia. Mikäli sopimuksen mukaisessa liikenteessä siirrytään viranomaisen lippu- ja maksujärjestelmään, on tilaajan ja liikenteenharjoittajan sovittava keskenään kirjallisesti liikenteenharjoittajan omien lipputuotteiden käytön jatkamisesta viimeistään kolme (3) kuukautta ennen viranomaisen lippu- ja maksujärjestelmään siirtymistä. Mikäli sopimukseen ei päästä, on tilaajalla oikeus kieltää liikenteenharjoittajan omien tai tämän valtuuttaman tahon toteuttamien matkalippujen myynti ja käyttö sopimuksen mukaisessa liikenteessä.

14. Markkinointi ja tiedottaminen

Tilaaja huolehtii toimialueensa julkisen liikenteen yleismarkkinoinnista ja yleisestä koko toimialuetta koskevasta tiedottamisesta.

Liikenteenharjoittaja tai tämän valtuuttama taho huolehtii kaikesta sopimuksen mukaisen liikenteen markkinoinnista mukaan lukien aikataulujen painatus ja jakelu, mainonta ja sähköinen informaatio. Liikenteenharjoittajan tulee ilmoittaa yleisölle ajettavasta liikenteestä tehokkaasti, etenkin sen aloittamisesta ja muuttamisesta. Liikenteenharjoittajan tulee toimittaa käyttöoikeussopimuksen reiteillä olevien linja-autoasemien aikataulukosteisiin ja tärkeimmille pysäkeille sopimuksen mukaiset liikenteen aikataulut sekä huolehtia siitä, että pysäkeillä olevat aikataulut ovat aina ajantasaisia ja ehjiä.

Linja-autokalustoa koskevilla määräyksillä voidaan etukäteen rajoittaa mainostilan osuutta tai mainonnan sisältöä linja-autojen ulkopinnoissa. Mikäli tilaaja ryhtyy kehittämään palvelumuotoilua siten, että sillä on kustannusvaikutuksia myös liikenteenharjoittajalle, tulee tilaajan ja liikenteenharjoittajan keskenään neuvotella näiden kustannusten jakamisesta siten, että kummankin osapuolen kulut ja hyödyt tulevat huomioon otetuiksi. Palvelumuotoilulla tarkoitetaan tässä yhteydessä yhtenäisen ilmeen mukaista ajoneuvoteippausta tai -väritystä, opastusta ja informaatiota.

Liikenteenharjoittaja varaa linja-autojen sisäpinnoista riittävästi tilaa tilaajan yleismarkkinoinnille ja ulkopinnoista tilaa kyseessä olevan liikenteen tunnuksille. Liikenteenharjoittaja huolehtii tämän materiaalin kiinnittämisestä ja poistamisesta.

Yleismarkkinointiin kuuluvan informaation esittämisestä linja-autojen sähköisissä näyttötauluissa sovitaan erikseen.

15. Koulutus

Liikenteenharjoittaja vastaa liikennöinnin sekä lippu-, maksu- ja informaatiojärjestelmän käytön edellyttämästä linja-autonkuljettajien koulutuksesta ja informoinnista.

Mikäli sopimuksen mukaisessa liikenteessä siirrytään viranomaisen lippu- ja maksujärjestelmään, tilaaja toimittaa liikenteenharjoittajalle korvauksetta tarvittavan koulutusmateriaalin ja avustaa muutoinkin koulutuksen toteuttamisessa.

16. Matkustustiedot ja tutkimukset

Tilaajalla on oikeus kustannuksellaan tehdä linja-autoissa mm. liikennepalveluiden laatua, palvelutasoa, linjastoa ja asiakastytyvyyttä sekä liikenteen suunnittelua koskevia tutkimuksia. Liikenteenharjoittajan henkilökunnan tulee tarvittaessa avustaa tutkimusten teossa ilman erillistä korvausta.

Liikenteenharjoittajan tulee toimittaa tilaajan osoittamaan sähköiseen järjestelmään kolmesti vuodessa järjestettävän kahden viikon mittaisen matkustajalaskennan tiedot.

Vuosittaisten kolmen laskentajakson tiedot tallennetaan sähköiseen matkustajalaskentatietojen internet-palveluun <https://lomake.fi/forms/ext/LVM/matlas> tilaajan antamien tarkempien ohjeiden mukaisesti.

Selvitykset tulee tallentaa internet-palveluun ja pysäkkikohtaiset matkustajalaskentalomakkeet toimittaa tilaajalle laskentakuukautta seuraavan kuukauden loppuun mennessä tai tilaajan erikseen ilmoittamana myöhempänä ajankohtana. Matkustajalaskentojen tallentaminen sähköiseen matkustajalaskentatietojen palveluun sekä pysäkkikohtaisten matkustajalaskentojen ja tulotietojen toimittaminen määräajassa on edellytys korvauksen kuukausierän maksamiselle. Mikäli tilaaja kehittää matkustustietojen keruujärjestelmäänsä sopimusajalla, on liikenteenharjoittaja velvollinen toimittamaan vastaavat tiedot uuteen järjestelmään. Tällöin edellytyksenä on, että uusi tietojenkeruujärjestelmä on toiminnoiltaan vastaava tai helppokäyttöisempi kuin nykyinen.

Internet-palvelussa ilmoitetaan kultakin laskentajaksolta seuraavat tiedot vuorokohtaisesti:

- lipputulo: keskiarvo laskentajakson päiväkohtaisista lipputulotiedoista (sis. alv)
- rahtitulo: keskiarvo laskentajakson päiväkohtaisista rahtitulotiedoista (sis. alv)
- keskikuorma: keskiarvo laskentajakson päiväkohtaisista keskikuormatiedoista
- maksimikuorma: laskentakaudella suurin yhtä aikaa autossa ollut matkustajamäärä

- nousijat: keskiarvo laskentajakson päiväkohtaisista kokonaisnousijamääristä

Lisäksi liikenteenharjoittajan tulee toimittaa pysäkkikohtaiset matkustajalaskennat (ns. vuoron matkustajaprofiilit) kirjallisina tilaajalle tilaajan antamien tarkempien ohjeiden mukaisesti.

Tiedot on toimitettava riippumatta siitä, käytetäänkö sopimuksen mukaisessa liikenteessä liikenteenharjoittajan omaa tai tämän valtuuttaman tahon toteuttamaa lippu- ja maksujärjestelmää vai viiveajan järjestelmää tai viranomaisten yhteistä pysyvää lippu- ja maksujärjestelmää.

Tilaajalla on oikeus edellyttää nousutietojen toimittamista pysäkkikohtaisesti sähköisesti siinä vaiheessa, kun osapuolet katsovat siihen olevan riittävät tekniset valmiudet, ja aina viranomaisen lippu- ja maksujärjestelmään siirryttyä.

Lisäksi liikenteenharjoittajan tulee toimittaa kuukausittain kuluneen kuukauden lipputulotiedot (sis. alv)reiteittäin ja lipputuotteittain eriteltyinä.

Kutakin kuukautta koskevat tiedot on toimitettava tilaajalle viimeistään seuraavan kuukauden 6. päivänä.

Tilaajalla on rajoittamaton ja pysyvä matkustustietojen hyödyntämis-, käyttö- ja luovutus oikeus.

17. Valvonta ja raportointi , vastuut ja vastuun rajoittaminen

Tilaajalla on oikeus valvoa reittien ja aikataulujen toteutumista sekä kalustoa, lippu- ja maksujärjestelmää ja laatua koskevien määräysten noudattamista.

Tilaajalla on oikeus tarkastaa käyttöoikeussopimusliikenteestä saatavia tuloja koskevia ja autojen käyttöön liittyviä asiakirjoja, saada nähdäkseen niistä tietokannoissa olevia tietoja sekä ottaa niistä jäljennöksiä ja otteita. Tilaajalla on myös oikeus tutustua liikenteenharjoittajan autoihin, tiloihin, ajoneuvojen rahastuslaitteisiin sekä varikkojärjestelmiin.

Liikenteenharjoittaja valvoo linjojensa liikennöintiä ja toimittaa tilaajalle seuraavat seurantaraportit ja asiakirjat:

- Yhteenveto ajamattomista, myöhästyneistä, korvaavalla kalustolla ja muilla kuin sopimusasiakirjoissa määritellyillä linja-autoilla liikennöidyistä lähdöistä kuukausittain.
- Selvitys vuosittain sopimuksen mukaisessa liikenteessä käytetyistä linja-autoista ja niillä ajetuista linjakilometreistä sen toteamiseksi, että linja-autokaluston keski-ikä ja enimmäisikä koskevia vaatimuksia on noudatettu.

Asiakaspalautteiden vastaanottamisesta ja niihin vastaamisesta vastaa ensisijaisesti liikenteenharjoittaja. Tilaajalla on kuitenkin oikeus tehdä kohdan 16 mukaisesti asiakastyytyväisyyttä koskevia tutkimuksia.

Mikäli tilaaja kehittää sopimuskauden aikana asiakaspalautejärjestelmän, edellytetään asiakaspalautteiden kirjaamista siihen, kuitenkin siten, että palautteisiin vastaaminen on liikenteenharjoittajan vastuulla. Liikenteenharjoittajan tulee vastata asiakaspalautteisiin kahden (2) arkipäivän sisällä sekä lähettää tilaajalle tiedoksi sekä saamansa palautteet että vastauksensa niihin.

Liikenteenharjoittaja on velvollinen toimittamaan tilaajalle tilaajavastuulain (1233/2006) 5.5 §:n mukaiset selvitykset kahdentoista (12) kuukauden välein tilaajan niin vaatiessa. Selvitykset eivät saa olla kolmea kuukautta vanhempia. Lisäksi liikenteenharjoittaja on velvollinen toimittamaan tiedot, joita tilaaja lainsäädännön perusteella pyytää.

Tilaaja vastaa sopimuksen mukaisten velvollisuuksiensa täyttämistä. Tilaaja on velvollinen korvaamaan liikenteenharjoittajalle vahingot, jotka aiheutuvat siitä, että tilaaja on rikkonut sopimusta. Tilaaja on velvollinen maksamaan liikenteenharjoittajalle kultakin käyttöoikeussopimuksen ja siihen liittyvien asiakirjojen mukaisesti liikennöidyltä kuukaudelta sopimuksen mukaisen korvauksen.

Liikenteenharjoittaja vastaa tilaajalle käyttöoikeussopimuksessa ja siihen liittyvissä asiakirjoissa asetettujen velvollisuuksiensa täyttämistä ja annettavien tietojen oikeellisuudesta.

Liikenteenharjoittaja vastaa työnantajana liikennehenkilökuntansa töistä ja toimenpiteistä niin tilaajalle kuin myös ulkopuolisille. Liikenteenharjoittaja vastaa myös ulkopuolisille aiheuttamistaan vahingoista.

Tarjousyhteenliittymän osakkaat ovat yhteisvastuussa tilaajalle käyttöoikeussopimuksessa ja siihen liittyvissä asiakirjoissa asetettujen velvollisuuksien täyttämistä. Yhteenliittymän osakkaat vastaavat yhteisesti myös tilaajalle aiheutuneista vahingoista.

Liikenteenharjoittaja ei kuitenkaan vastaa niistä vahingoista, jotka aiheutuvat tilaajalle siitä, ettei liikennettä voida hoitaa sodan, liikekannallepanon, poikkeuksellisten luonnonvoimien tai vaikutuksiltaan niihin verrattavan, liikenteenharjoittajasta riippumattoman ylivoimaisen esteen johdosta, taikka jos liikennöinti estyy liikenteenharjoittajaa koskevan lakon, työsulun tai muun niihin verrattavan työtaistelutoimenpiteen johdosta.

Lippu- ja maksujärjestelmään liittyvät vastuut kuvataan tarjouspyynnön liitteessä 7 "Lippu- ja maksujärjestelmän kuvaus".

18. Vakuudet

Liikenteenharjoittajan tulee asettaa sopimusvelvoitteidensa kaikenpuolisen täyttämisen vakuudeksi tilaajan hyväksymä erillinen vakuus, jonka määrä on ilmoitettu tarjouspyynnössä.

Vakuuden tai muun saatavat turvaavan järjestelyn tarkoituksena on korvata tilaajalle mahdollisesti aiheutuva vahinko, jos liikennettä ei aloiteta ja hoideta sopimuksen ja tarjouspyyntöasiakirjojen mukaisesti tai sopimus purkautuu ennen sopimuskauden päättymistä. Vakuudeksi hyväksytään tilaajan nimiin pankkiin tai rahoituslaitokseen tehty talletus, pankin tai rahoitus- tai vakuutusyhtiön omavelkainen takaus, panttaussitoumus tai muu tilaajan hyväksymä vakuus tai järjestely.

Vakuus on annettava viimeistään kaksi (2) kuukautta sen jälkeen, kun tilaaja on ilmoittanut tarjoajalle tarjouksen hyväksymisestä, ellei tarjouspyynnössä toisin ilmoiteta, ja se palautetaan liikenteenharjoittajalle kolmen (3) kuukauden kuluessa sopimuksen päättymisajankohdasta. Mikäli vakuus on yhä antamatta sen asettamisen määräajan umpeuduttua, tilaajalla on oikeus käyttää vakuutena liikenteen sopimuksen mukaisesta hoitamisesta sitä liikennöintikorvausta, joka kulloinkin on maksamatta, ja kuitata tuosta maksamattomasta korvauksesta liikenteenharjoittajaa enempää kuulematta mahdolliset liikenteenharjoittajalta olevat korvaussaatavansa. Käyttöoikeus- ja lipputulokorvausta ei makseta ennen kuin vaadittu vakuus on annettu.

19. Sopimuksen purkaminen ja irtisanominen

1. Sopimus voidaan purkaa välittömästi, jos liikenteenharjoittaja ei määräaikaan mennessä aseta sopimuksen mukaista vakuutta tai toimita tarjouspyynnössä edellytettyä selvitystä varikkopalveluiden järjestämisestä.

2. Jos liikenteenharjoittaja oleellisesti rikkoo keskeisiä sopimuksen ehtoja, kuten laiminlyö toistuvasti liikennöintivelvoitteen, käyttää sopimuksen vastaista tai riittämätöntä ajokalustoa tai laiminlyö lippu- ja maksujärjestelmää koskevat velvollisuutensa, on tilaajalla oikeus purkaa sopimus, ellei liikenteenharjoittaja ole oikaissut menettelyään sopimuksen mukaiseksi asetetun kohtuullisen, vähintään kahden (2) viikon määräajan kuluessa saatuaan tilaajalta tätä tarkoittavan kirjallisen huomautuksen, joka sisältää esitetyn rikkomuksen yksilöinnin.

Jos edellisessä kappaleessa tarkoitettu sopimusehtojen rikkominen on toistuvaa eikä johdu ylivoimaisesta ja sopijapuolesta riippumattomasta syystä, on toisella sopijapuolella oikeus purkaa sopimus välittömästi.

3. Tilaajalla on oikeus purkaa sopimus, jos liikenteenharjoittaja joutuu konkurssitilaan tai muutoin sellaiseen taloudelliseen tilaan, ettei se pysty asianmukaisesti täyttämään sopimuksen velvoitteita, ellei liikenteenharjoittaja tai sen oikeudenomistaja tilaajan esittämän vaatimuksen jälkeen kohtuullisessa ajassa saata toimintaansa sopimuksen mukaiseksi ja aseta sopimukseen perustuvien velvoitteittensa täyttämistä tilaajan hyväksymää lisävakuutta.

4. Tilaajalla on oikeus purkaa sopimus myös, jos

- liikenteenharjoittaja menettää joukkoliikennelain (869/2009) mukaisen kelpoisuutensa henkilöliikenteen harjoittamiseen, tai
- liikenteestä vastaava henkilö on menettänyt kokonaan tai joltain osin joukkoliikennelaissa (869/2009) säädetyt kelpoisuusehdot eikä hänen tilalleen ole asetettu ao. edellytykset täyttävää henkilöä, tai
- liikenteenharjoittaja on tuomittu lainvoimaisella päätöksellä liikenteen harjoittamiseen liittyvästä lainvastaisesta teosta, jota ei ole pidettävä vähäisenä, tai

- liikenteenharjoittaja on syyllistynyt ammattitoiminnassaan vakavaan virheeseen, jonka tilaaja voi näyttää toteen, tai
- liikenteenharjoittajalle myönnetty joukkoliikennelupa päättyy kesken sopimuskauden eikä lupaa uusita taikka lupaan ei myönnetä liikennöitsijän liikenteen hoidon edellyttämää automäärän lisäystä, tai
- liikenteenharjoittaja on laiminlyönyt verojen ja lakisääteisten sosiaali- ja vakuutusmaksujen suorittamisen siten, ettei laiminlyöntiä ole pidettävä merkitykseltään vähäisenä.

5. Liikenteenharjoittaja voi ilman eri perustelua irtisanoa sopimuksen tarjouspyynnössä kuvattuna aikana. Irtisanomisaika on kaksitoista (12) kuukautta.

6. Liikenteenharjoittaja voi ensimmäisen sopimusvuoden aikana irtisanoa sopimuksen lakkaamaan kuuden (6) kuukauden irtisanomisajan jälkeen, jos tarjouksen tekemisen taustatietoina ilmoitetut matkustuksen määrä ja/tai matkalipputulot koskevat arviot osoittautuvat ennalta arvaamattomasti ja todistettavasti olennaisesti virheellisiksi siten, että liikenteen kannattavuus jää merkittävästi alhaisemmaksi kuin tarjousta tehtäessä on arvioitu eikä edellä kohdassa 6. "Liikenteen suunnittelu ja palvelutason määrän muutokset" mainituissa neuvotteluissa ole saavutettu ratkaisua.

7. Liikenteenharjoittaja tai tilaaja voi irtisanoa sopimuksen myös kahdentoista (12) kuukauden irtisanomisajalla, jos liikennepalveluiden kysyntään vaikuttavat olosuhteet ovat sopimuskauden aikana olennaisesti, ennalta arvaamattomasti ja liikenteen kannattavuuteen merkittävästi vaikuttavalla tavalla muuttuneet eikä sopimuksen jatkamista voida näissä oloissa pitää kohtuullisena. Edellä tässä kappaleessa todetuissa tilanteissa sopimuksen irtisanominen liikenteenharjoittajan puolelta ei muodosta perustetta liikenteenharjoittajan poissulkemiselle tilaajan järjestämistä tarjouskilpailuista. Tällöin liikenteenharjoittaja ei myöskään menetä sopimusvelvoitteidensa täyttämiseksi asettamaansa vakuutta. Sopijapuolet neuvottelevat liikenteen päättymisen ajankohdasta, ja se on ajoitettava liikennöintikauden loppumiseen.

8. Liikenteenharjoittajalla on oikeus välittömästi purkaa sopimus, jos tilaaja laiminlyö maksuvelvollisuutensa tai muutoin olennaisesti rikkoo sopimusta, eikä tilaaja korjaa laiminlyöntiään viivytyksettä saatuaan siitä liikenteenharjoittajalta kirjallisen huomautuksen.

9. Mikäli liikenteenharjoittaja ei hyväksy edellä kohdassa 6 "Liikenteen suunnittelu ja liikenteen muutokset" tarkoitettua määrärahojen supistumiseen perustuvaa liikenteen muutosta, liikenteenharjoittajalla on oikeus välittömästi purkaa sopimus. Mikäli sopimus purkautuu tällä perusteella, ei kummallakaan sopijapuolella ole oikeutta vahingonkorvaukseen. Ellei kohdassa 6 tarkoitetuissa neuvotteluissa päästä yksimielisyyteen sopimussuhteen jatkamisen edellytyksistä kahdessa viikossa, kummallakin sopijapuolella on oikeus kirjallisesti ilmoittaa neuvotteluiden päättämisestä ja purkaa sopimus. Sopijapuolen tulee ryhtyä toimenpiteisiin sopimuksen purkamiseksi viimeistään kolmen (3) kuukauden kuluessa neuvottelujen päättämisestä. Muussa tapauksessa purkamiseen oikeutetun sopijapuolen katsotaan menettäneen oikeutensa sopimuksen purkamiseen tällä perusteella. Sopimus purkautuu kuukauden kuluttua siitä, kun tätä koskeva purkuilmoitus on annettu tiedoksi toiselle sopijapuolelle.

Jos sopimuksen päätyminen ennenaikaisesti johtuu muusta syystä kuin tilaajan sopimusvelvoitteiden laiminlyönnistä, menettää liikenteenharjoittaja kertakaikkisena korvauksena tilaajalle sopimuksen

purkautumisesta aiheutuvista järjestely- ja muista kustannuksista sopimuksen mukaisen vakuuden tai alkuperäistä vakuutta vastaavan summan. Tilaajalla on oikeus liikenteenharjoittajaa kuulematta kuitata vakuutta vastaava summa liikenteenharjoittajalle maksettavasta korvauksesta. Menetettävän vakuuden määrää tai korvausta voidaan sovitella, jos sopimuksen purkautuminen tapahtuu sopimuskauden jälkimmäisellä puoliskolla. Menettämisseuraamusta ei sovelleta edellä mainitussa kohdan 18.6. mukaisessa irtisanomistilanteessa.

Sopimuksen purkautuessa on sopimusta rikkonut sopijapuoli myös velvollinen korvaamaan vastapuolelleen tai kolmannelle osapuolelle mahdollisesti aiheuttamansa välittömän vahingon. Jos sopimus on purkautunut liikenteenharjoittajan vastuulla olevasta syystä, voidaan liikennöinnistä maksettavaa korvausta käyttää liikenteenharjoittajaa enempää kuulematta myös vahingonkorvaussaatavan kuittaamiseen.

Jos sopimus purkautuu sellaisen olosuhdemuutoksen johdosta, jonka ei voida katsoa johtuvan sopijapuolista, kummallakaan sopijapuolella ei ole oikeutta vahingonkorvaukseen.

Sopijapuolilla ei kuitenkaan ole oikeutta sopimuksen purkamiseen, jos sopimuksen noudattamatta jättäminen johtuu sodasta, liikekannallepanosta, poikkeuksellisista luonnonvoimista tai muusta vaikutuksiltaan niihin verrattavasta sopijapuolesta riippumattomasta ylivoimaisesta esteestä.

20. Sulkeminen tarjouskilpailujen ulkopuolelle

Liikenteenharjoittaja voidaan sulkea määräajaksi, enintään kahdeksi (2) vuodeksi liikenteen järjestämistä koskevien tarjouskilpailujen ulkopuolelle, jos joko tilaajan tai jonkin muun toimivaltaisen viranomaisen järjestämien tarjouskilpailujen tai suorahankinnan perusteella tehdyn sopimuksen purkautuminen on johtunut liikennöitsijästä johtuvasta syystä edellä kohdissa 19.1–19.4. kuvatuissa tilanteissa.

21. Sopimuksen siirtäminen

Sopimus voidaan siirtää toiselle liikenteenharjoittajalle esimerkiksi liiketoimintakaupan yhteydessä. Tämä edellyttää aina kuitenkin tilaajan etukäteishyväksyntää.

Jos sopimuskauden aikana tilaajana olevan toimivaltaisen viranomaisen toimivalta-alue muuttuu siten, että sopimuksen mukainen liikenne tulee kuulumaan toiselle toimivaltaiselle viranomaiselle, koskevat nämä yleiset ehdot myös tilaajana olevalta toimivaltaiselta viranomaiselta toiselle siirtyvää liikennettä.

22. Erimielisyyksien ratkaiseminen

Sopimuksen pätevyyttä, tulkintaa ja soveltamista koskevat erimielisyydet pyritään ensisijaisesti ratkaisemaan sopijapuolten välisin neuvotteluin. Mikäli tämä ei johda sopijapuolia tyydyttävään lopputulokseen, ratkaistaan erimielisyydet Helsingin käräjäoikeudessa.